

Πανεπιστημίου, ἐφ' ὅσον ἐπισταμένη μελέτη ἤθελεν ἀποδείξει τοῦτο δυνατόν. Συντρέχοντες πρὸς τοῦτο λόγοι εἶναι ἀσφαλῶς ἢ μείζων ἐναντι ἄλλων περιοχῶν τῆς χώρας πνευματικὴ παράδοσις τῆς Κρήτης (παράδοσις καταφαινομένη ἐκ τῶν Μουσείων, τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων, τῶν ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν κ.λ.π.) καὶ ἐπίσης αἱ οἰκονομικαὶ δυνατότητες, αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξασφαλισθοῦν διὰ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Κρητῶν, ἢ θέσις τῆς νήσου ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ οἱ εὐνοϊκοὶ κλιματολογικοὶ καὶ διαιτολογικοὶ ὄροι.

Ἐν θέμα ἐξ ἄλλου βασικῆς κατὰ τὴν γνώμην μας σημασίας εἶναι ἡ προβολὴ τοῦ παγκρητίου χαρακτῆρος τῆς Ἑταιρίας μας. Δὲν ἀρκεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἔχουν ἐκλεγῆ ἀντεπιστέλλοντα μέλη εἰς τὰς πλείστας τῶν πόλεων καὶ κωμοπόλεων τῆς Νήσου καὶ ὅτι ἔχουν γίνει περιορισμένης ἐκτάσεως ἐργασίαι συντηρήσεως μνημείων εἰς ἄλλας πλὴν τοῦ Ἡρακλείου περιοχάς. Διὰ τὴν ἐπιτυχῆ προαγωγὴν πολλῶν ἐκ τῶν προτεθέντων σκοπῶν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς τοπικοὺς παράγοντας ὅλων τῶν περιφερειῶν τῆς Κρήτης. Μία προσπάθεια ἀποκαταστάσεως στενῆς ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας μὲ τὰ πνευματικὰ σωματεῖα τῶν ἄλλων πόλεων θ' ἀπέδαινε πιθανώτατα λυσιτελεῖς καὶ δι' αὐτὰ καὶ διὰ τὴν Ἑταιρίαν μας καὶ διὰ τὴν Κρήτην γενικώτερον.

Ὁ Πρόεδρος
Γ. Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Α. Γ. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΝ ΚΡΗΤῃ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1957

ΕΡΕΥΝΑΙ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛ. ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ - ΤΥΧΑΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Ὅπως πάντοτε ζωηρά, λίαν ἀποδοτικὴ εἰς εὐρήματα καὶ σημαντικὴ εἰς ἐπιτεύγματα, ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαιολογικὴ κίνησις τοῦ ἔτους 1957 καίτοι τὰ διατεθέντα μέσα δὲν ὑπῆρξαν κατὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη διατεθέντων. Ὡς πρὸς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ κτηρίου τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου ἐπετέλεσε σημαντικὸν βῆμα τὸ γεγονός ὅτι ἀπεφασίσθη ἡ ἐπέκτασις τοῦ κτηρίου διὰ μιᾶς εἰσέτι πτέρυγος πρὸς βορρᾶν προστεθειμένης, ἡ οἰκοδόμησις τῶν κατοικιῶν τῶν φυλάκων καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς ἀμφιθεατρικῆς αἰθούσης εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ἐναντι τοῦ Μουσείου προμαχῶνος παράρτημα οὗτου· ἡ νέα πτερυξ θὰ περιλαμβάνη ὀκτώ μουσειακὰς αἰθούσας καὶ ὀκτὼ χώρους ἀποθηκεύσεως διαχωριζομένους ὑπὸ μεσοπατώματος. Ὡς πρώτη δόσις διετέθη τὸ ποσὸν τῶν 1.500 000 δραχμῶν, ἀλλ' ἐκ τούτου ἔδαπανήθη μόνον τὸ ἥμισυ διὰ τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ χώρου καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν κατοικιῶν τῶν φυλάκων. Συνεπληρώθη ἐκ παραλλήλου ὁ ἐξωτερικὸς χρωματισμὸς τοῦ Μουσείου, γενόμενος εἰς πολυχρωμικὴν κλίμακα κατὰ τὰ σχέδια τοῦ ἀρχιτέκτονος Καρανινοῦ, καὶ ὁ ἐσωτερικὸς τεχνητὸς φωτισμὸς. Ὁ κάτω τῆς κατοικίας τοῦ Διευθυντοῦ χώρος διεμορφώθη εἰς μικρὸν ἀναπαυτήριον.

Τὸ ἔργον τῆς ἐπανεκθέσεως τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου συνεχίσθη μὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, διατεθέντος ποσοῦ 150 χιλ. δραχμῶν. Συνεπληρώθησαν ἱκαναὶ προθῆκαι μικροτεχνημάτων καὶ ἡ ἐκθεσις τῶν ἀρχαϊκῶν πηλοπλαστικῶν τῆς Γόρτυρος, τῶν συλλογῶν μυκην κεραμεικῆς, καὶ τῶν καμαραϊκῶν συλλογῶν ἐκ Φαιστοῦ. Ἐξετέθη ἐπίσης, συνοδευομένη μὲ φωτογραφικὰς μεγεθύνσεις τῶν σχεδίων, ἡ συλλογὴ τῶν παλαιοανακτορικῶν σφραγισμάτων ἐκ Φαιστοῦ. Ἐγένετο σημαντικὴ πρόοδος εἰς τὴν ταξινομήσιν τῶν

ἐπιστημονικῶν συλλογῶν· ἐταξινομήθησαν ἐπίσης τὰ ρωμαϊκὰ ἀργυρᾶ νομίσματα Ἡ αἶθουσα τῆς ἀρχαϊκῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς καὶ μεταλλοτεχνίας ἀνεμορφώθη μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Κρητικῶν Τριάδων ἐπὶ βάσεων. Εἰς πλῆθος ἄλλων ἐβελτιώθη ὁ τρόπος ἐκθέσεως· ἐγένετο ζωγραφικὴ ἀποκατάστασις μεγάλου πλῆθους ἀγγείων καὶ σαρκοφάγων· προσετέθησαν πολλὰ βοηθητικὰ μέσα, πινακίδες, ἰχνογραφήματα — μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ τῶν ἀσπίδων τοῦ Ἰδαιίου Ἄντρου —, φωτογραφίαι κλπ. Εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ Μουσείου συνεκροτήθη μέγας ἀριθμὸς ἀγγείων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐκ τῶν προσφάτων ἀνασκαφῶν Χόνδρου Βιάννου, Ζοῦ Σητείας, Γόρτυνος, τῶν παλαιοτέρων ἀνασκαφῶν, ὡς τοῦ γεωμετρικοῦ τάφου Τεκέ, καὶ ὀλοκλήρου σειρᾶς σαρκοφάγων. Ἐκτακτικὸν προσωπικὸν εἰργάσθη ἐπίσης διὰ τὴν ἀποκατάστασιν ταύτην. Ἡ ἐργασία ἀποκαταστάσεως τῶν μινωικῶν τοιχογραφιῶν συνεχίσθη τῇ συνεργασίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας μετὰ τοῦ ἐν Ρώμῃ Ἰνστιτούτου ἀποκαταστάσεων. Ἡ «τοιχογραφία τῶν κρίνων» τῆς Ἀμνισοῦ ἀπεκατεσιτάθη, συνεπληρώθη καὶ ἐτοποθετήθη κατὰ τρόπον συνάδοντα πρὸς τὸν χαρακτῆρά της. Σημαντικῶς εἰς τοῦτο συνέβαλον ὁ τεχνίτης Ἀλῆ Καραβέλα καὶ ὁ ζωγράφος Θωμᾶς Φανουράκης. Οἱ τεχνίται τῶν ξένων σχολῶν Βασίλειος Γιαννίκος καὶ Πέτρος Κατσαράκης ἀπεκατέστησαν ἐπίσης πλῆθος ἀντικειμένων τῆς Φαιστοῦ καὶ Κνωσοῦ. Διὰ τὴν ὀριστικὴν τακτοποίησιν καὶ ταξινόμησιν τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Μουσείου κατεσκευάσθησαν πολυάριθμοι θῆκαι τοίχου, κιβωτίδια καὶ δίσκοι. Σημαντικὸν τεχνικὸν κατόρθωμα ὑπῆρξεν ἡ ἀπόσπασις, μεταφορὰ καὶ ἐκθεσις ἐν τῷ Μουσείῳ ἐντὸς κρυσταλλοφράκτου θήκης σκελετοῦ μινωικοῦ τοῦ ἐν Σελλοπούλῳ Κνωσοῦ λαξευτοῦ τάφου, ἀκριβῶς ὡς οὗτος ἀπέκειτο εἰς τὴν συνεπιγμένην θέσιν καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ λίθων προστατευόντων αὐτόν· πρόκειται περὶ τοῦ καλυτέρου ἴσως παραδείγματος τοιαύτης ἐργασίας ἐν Ἑλλάδι.

Σημαντικὴ ἐργασία ἐγένετο διὰ τὴν ὀριστικὴν ἐκθεσιν τοῦ τμήματος ἐπιγραφῶν τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν συστηματικῶς ἐξετέθη, χρησιμοποιοιθέντος πρὸς τοῦτο τοῦ χώρου τῆς νεοτεύκτου κυκλοτεροῦς στοᾶς ἐπὶ τοῦ προμαχῶνος Ἀλκαζάρ ἔναντι τοῦ Μουσείου· τὸ δευτερεῦον ὑλικὸν ἐπιγραφῶν ἀπετέθη ἐντὸς συνεχομένης ἀποθήκης.

Μέγα πλῆθος ἀρχαιοτήτων κατεγράφη εἰς τοὺς καταλόγους ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἀλεξίου. Ἐγένετο ἐπίσης ταξινόμησις τοῦ ἀρχείου φωτογραφικῶν πλακῶν ἐντὸς ἐπὶ τούτῳ κατασκευασθείσης φωτοθήκης. Ἡ βιβλιοθήκη ἐπλουτίσθη δι' ἀρκειῶν βιβλίων προερχομένων ἐκ δωρεῶν καὶ ἀγορῶν τῇ συμβολῇ τῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας, ὡς ἐπίσης δι' ἀνταλλαγῶν. Ἐξεδόθη ἡ δευτέρα ἔκδοσις τοῦ Ὁδηγοῦ τοῦ Μουσείου εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν.

Τῇ εὐγενεῖ συγκαταθέσει τοῦ Συλλογέως ἱατροῦ Στυλ. Γιαμαλάκη ἐπανήλθον εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου τὰ ποτὲ εἰς αὐτὸ ἀνήκοντα ἀντικείμενα, ἧτοι 16 πινακίδες μινωικῆς γραφῆς, γεωμετρικά τινα ἀγγεῖα τῶν τάφων Φορτέτσας καὶ μινωικὴ σφραγὶς ἐξ ὀρείας κρυστάλλου. Μεγάλῃ προσπάθειᾳ κατεβλήθη διὰ τὴν δίοξιν τῆς ἀρχαιοκαπηλείας. Ἐδημεύθη ὀλόκληρος σειρὰ κιβδήλων νομισμάτων τὰ ὁποῖα εἶχον τεθῆ εἰς τὸ ἐμπόριον, ἵνα πωληθοῦν ὡς γνήσια.

Τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον Κρήτης μερίμνη τῆς Ἐφορείας του, διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τῆς Ἐπιμελητρίας του, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐταιρείας Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν νέων προσκτισμάτων διαφωτιζόντων τὴν βυζαντινὴν, ἐνετικὴν καὶ παλαιοτουρκικὴν ἱστορίαν καὶ τέχνην καὶ συμπληροῦντων τὴν εἰκόνα τῆς κρητικῆς λαϊκῆς τε-

χνης. Τὰ σχετικὰ στοιχεῖα περιλαμβάνονται εἰς τὴν ἑτησίαν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς ὡς ἄνω Ἑταιρείας.

Εἰς τὰ λοιπα Μουσεῖα καὶ Ἀρχαιολ. Συλλογὰς τῆς Νήσου ἐσημειώθη μικρὰ σχετικῶς πρόοδος. Εἰς τὰς συλλογὰς Ἱερσπέτρας, Ἀγ. Νικολάου καὶ Γόρτυνος ὀλίγα μόνον νέα προσκλήματα προσειτέθησαν· ἀπὸ τὴν συλλογὴν Γόρτυνος μετεφέρθησαν καὶ ἀπετέθησαν εἰς τὸ ἐπιγραφικὸν τμήμα τοῦ Μουσείου Ἱερσκλείου αἱ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαί. Εἰς τὸ Μουσεῖον Ρεθύμνης ἀπετέθησαν ὠρισμένα ἄξια λόγου ἀρχαιότητες· κατορθώθη δὲ τέλος νὰ γίνῃ ἡ ἀπαλλοτριώσις τῶν εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ κτηρίου προσκεκολλημένων καταστημάτων· ἐγένετο ἐπίσης ἐπισκευὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Τοῦ Μουσείου Χανίων ἡ κατάστασις ἐχειροτέρευσε καὶ τελικῶς ἀπεφασίσθη ἡ μεταφορὰ του εἰς τὸ κτήριο τοῦ μεσαιωνικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγ. Φραγκίσκου. Διὰ τὴν μετατροπὴν τούτου καὶ ἀποκατάστασιν εἰς τὴν παλαιὰν μορφήν, μετὰ τὴν γενομένην ἀποδέσμευσιν ὑπὸ τῆς κατεχούσης στρατιωτικῆς ὁμάδος, ἐψηφίσθη ἡ ἔκδοσις κονδυλίου ἐκ μέτρους τῶν Διευθύνσεων τῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς Ἀναστηλώσεως, ἀλλ' ἀεργασίαι δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἀρχίσουν. Ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἀλεξίου μετεφέρθησαν καὶ ἀπετέθησαν πολλαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ γλυπτὰ μέλη ἐξ Ἀπτέρων, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἐφόρου ὀλόκληρος σειρὰ ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφῶν ἐκ Λισσοῦ.

Σημαντικαὶ ὑπῆρξαν καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος αἱ ἐργασίαι στερεώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ἀρχαιολ. χώρων. Συνεχιζομένου τοῦ προγράμματος διασώσεως τοῦ ἀρχαιολ. χώρου Κνωσοῦ ἐδαπανήθησαν 300 χιλ. δραχμῶν, τῶν ἔργων ἐκτελεσθέντων ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλατωνος καὶ τοῦ Ἀρχιτεχνίτου Ζαχαρίου Κανάκη. Εἰς τὸ Μέγα Ἀνάκτορον συνετίθη ἡ ἀντικατάστασις τῶν τελείως ἐφθαρμένων γυψολιθικῶν πλακῶν δι' ἄλλων ἰσομεγέθων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ΝΔ εἰσόδου καὶ τοῦ συναφοῦς πομπικοῦ διαδρόμου, τὴν περιοχὴν τοῦ κεντρικοῦ ἱεροῦ, τὸν διάδρομον βορείως τῆς αἵθουσης τοῦ θρόνου, τὴν στοᾶν τῆς αἵθουσης τοῦ βασιλέως καὶ τὴν περιοχὴν τῶν ἐργαστηρίων. Κατεσκευάσθησαν δύο ὑποδειγματικὰ στέγαστρα ἑτερνίτου μεστήριξιν διὰ λεπτῶν στυλίσκων σιδηροπαγοῦς σιμεντοκονιάματος διὰ τὴν προστασίαν τῆς περιοχῆς τοῦ Ἱεροῦ τῶν Διπλῶν Πελέκεων καὶ τοῦ τελευταίως ἀποκαλυφθέντος κλιβάνου. Τὸ παλαιὸν στέγαστρον τοῦ Τροφείου (Nursery Room) κατηδαφίσθη ἐν μέρει. Ἐγένετο πλήρης στεγανοποίησις τῆς περιοχῆς τῶν Διαμερισμάτων τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ συναφοῦς διαδρόμου καὶ ἐστερεώθησαν οἱ τοῖχοι τῶν ἐσωτερικῶν αὐλῶν. Ἐστερεώθη ὀλόκληρος ὁ τομεὺς τῶν ἀποθηκῶν τῶν καμαραϊκῶν ἀγγείων. Εἰς τὸ Μικρὸν Ἀνάκτορον συνεπληρώθησαν αἱ περυσιναὶ ἐργασίαι, βελτιωθέντων τῶν δύο στεγαστρῶν τῆς κεντρικῆς κλίμακος καὶ τοῦ ἱεροῦ τῶν βαιτύλων, κατασκευασθέντων καὶ ἄλλων ἀντερειατικῶν τοίχων περικλειόντων τὴν πρὸ τοῦ Ἀνακτόρου διαμορφωθείσαν πλατεῖαν. Εἰς τὰς περὶ τὸ ἀνάκτορον Οἰκίας ἐστερεώθησαν οἱ τοῖχοι, τὰ δάπεδα, τὰ κλιμακοστάσια καὶ ἀντεκατεστάθη ἱκανὸς ἀριθμὸς γυψολιθικῶν πλακῶν τῶν ἐπιστρώσεων· οὕτω διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐμφανίζονται εἰς καλὴν κατάστασιν αἱ σημαντικαὶ οἰκίαι τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ἡ Νοτιανατολική, ἡ τῶν Μονολιθικῶν Στύλων, ἡ τῶν Καταπεσόντων Ὀγκολίθων, ἡ τοῦ Θυσιασθέντος Βοός, ἡ Νοτιὰ Οἰκία τοῦ Ἀρχιερέως, ἡ Νοτιὰ Προανακτορικὴ Οἰκία, τὸ Ἐργαστήριον μετὰ τοὺς κλιβάνους κ. ἄ. Ἀπεκατεστάθη ἐπίσης ἡ Μεγάλῃ Ὀδογέφυρα καὶ ὁ Μινωικὸς Ξενὼν (Καραβάν Σεράϊ) μετὰ τὴν Τυκτὴν Κρήνην, διαμορφωθέντος καὶ τοῦ περιβάλλοντος κύκλου χώρου.

Ἔργασίαι ἀποκαταστάσεως ἐγένοντο καὶ ἐν Φαιστῷ ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Σχολῆς, συμβαλλόντων τῶν τεχνικῶν Τότι καὶ Καραβέλλα. Ἐγένοντο ἐργασίαι στερεώσεως τοίχων τῶν νεωστὶ ἀποκαλυφθέντων ἐρειπίων τῶν παλαιότερων ἀνακτόρων καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ προσφάτως ἀποκαλυφθεῖσα στοὰ τῆς κεντρικῆς αὐλῆς μὲ τὸ ἰδιόρρυθμον ἀποχευτικὸν αὐτῆς σύστημα.

Τῆς προστασίας τῶν βυζαντινῶν καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς Κρήτης ἐμελλήθη ὁ Ἐπιμελητὴς τῶν βυζαντινῶν καὶ μεσαιωνικῶν ἀρχαιοτήτων κ. Κ. Καλοκύρης. Δυστυχῶς δὲν καιρωθῶθη νὰ ἀπομικρυνθοῦν εἰσέτι οἱ αὐθαιρέτως ἐντὸς τῶν πυλῶν τῶν τειχῶν τοῦ Ἡρακλείου ἐγκατασταθέντες ἰδιῶται, διότι ἐκάστοτε ἀνανεώνονται ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν αἱ ταχθεῖσαι προθεσμῖαι διὰ τὴν ἐκκένωσιν τούτων. Ἐλήφθησαν ὠρισμένα μέτρα διὰ τὴν μεταφορὰν ὠραίας τουρκικῆς Κρήνης τῆς ὁδοῦ Παλαιολόγου. Καιρωθῶθη τέλος νὰ διατεθῇ ἐκ τοῦ Ταμείου Ἀπαλλοτριώσεων τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν διὰ τὴν ἐξαγορὰν τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας τῶν Σταυροφόρων. Οὗτος μερίμνη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κρήτης καὶ τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως πρόκειται νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ μορφήν, ἀφιερούμενος εἰς τὴν λατρείαν τῆς Θεομήτορος.

Λίαν σημαντικὴ ἐργασία ἤρχισε διὰ τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν τοῦ δουκικοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Μάρκου ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἡρακλείου, πρωτοβουλία τῆς Ἐταιρείας Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν καὶ τῇ ἐνεργῷ ἐπικουρίᾳ τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως, ἣτις διέθεσεν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ δημοσίων ἐπενδύσεων 125 χιλ. δραχμῶν. Τὴν ἐργασίαν ἐπέβλεψαν ὁ μηχανικὸς Ν. Τσαχάκης καὶ ὁ Ἐφορος Ν. Πλάτων. Ἡ πρώτη φάσις περιέλαβε τὴν ἀνακατασκευὴν ὀλοκλήρου τῆς στέγης τοῦ Ναοῦ μὲ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ κεντρικοῦ κλίτους καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς διπλῆς σειρᾶς παραθύρων τούτου. Τὸ ἔργον ὑπῆρξε λίαν δυσχερὲς, ἀλλ' ἐξετελέσθη ἐπιτυχῶς, ἐξασφαλισθέντος οὕτω τοῦ μνημείου ἔναντι τῆς ἀμέσου φθορᾶς. Αἱ ἄλλαι φάσεις τῆς ἀποκαταστάσεως ἐλπίζεται νὰ ἀκολουθήσουν ἀμέσως. Ἡ ἀποκατάστασις γίνεται βόσει τῶν σχεδίων τοῦ μηχανικοῦ Κ. Λασιθιωτάκη, ἐγκριθέντων ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως. Εἰς τὴν ἱστορικὴν μελέτην τοῦ μνημείου συνέβαλεν ὁ κ. Στ. Ἀλεξίου. Ὁ ἀποκαθιστάμενος Ναὸς θὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ καθαρῶς πνευματικῶς σκοποῦς.

Εἰς τὰ Τουριστικὰ ἔργα περὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους ἐγένετο ἰκανὴ πρόοδος. Εἰς τὴν Κνωσὸν ἤρχισεν ἐργασία ριζικωῆρας διαμορφώσεως τῆς εἰσόδου εἰς τὸν μέγαν ἀνάκτορον καὶ ἐτοποθετήθησαν πολλαὶ χαρακτηριστικαὶ τοὺς χώρους πινακίδες. Εἰς τὴν Φαιστὸν ἤρχισεν ἡ λειτουργία τοῦ ἐκεῖ τουριστικοῦ ξενῶνος κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικόν, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ τὴν μίσθωσιν εἰς ἐπιχειρημασίαν. Εἰς τὴν Τύλισον συνεπληρώθη τὸ ἐκεῖ φυλακεῖον ἀνοσπαυτήριον. Εἰς τὸν ἀρχαιολ. χώρον τοῦ Μεγάλου Βαθυπέτρου ἐτελείωσεν ἐπίσης ὁ οἰκίσκος τοῦ φυλακεῖου. Ἡ πρὸς Φαιστὸν διακλάδωσις ἐπεστρώθη, ἤρχισε δὲ καὶ τὸ ἔργον τῆς διαπλατύνσεως καὶ ἀσφαλτοστρώσεως τῆς κυρίας ἀρτηρίας.

Καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν ὑπῆρξαν λίαν ἱκανοποιητικὰ παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ διατεθέντα μέσα, ἰδίως ἐκ μέρους τοῦ Ἑλλήν. Δημοσίου καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας, ὑπῆρξαν μᾶλλον περιορισμένα. Δαπάναις τῆς Ἑλλήν. Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ὁ Ἐφορος Πλάτων προέβη εἰς ἀνασκαφὴν δοκιμαστικοῦ χαρακτῆρος ἐν Ἀρχαῖαις ἐπὶ οἰκο-

πέδου τῆς κυρίας ὀδικῆς ἀρτηρίας ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως, ἐνθα εἶχεν ἀρχίσει ἢ ἀνοικοδόμησις οἰκίας. Ἀπεκαλύφθησαν διαδοχικὰ στρώματα μὲ κτήρια ἀνήκοντα εἰς διαφόρους ἐποχάς, ἀποδῶσαντα ἐνδιαφέρουσαν κεραμεικὴν: α) Στρώμα ἑλληνορρωμαϊκῶν χρόνων μὲ λείψανα οἰκίσκου διασώζοντος παράλληλα τοιχία καὶ τρίβαθμον εἰσοδον· ἐν δάπεδον ἐκαλύπτετο μὲ πλοτείας κεράμους, τινὰς ἐνεπιγράφους· ἱκανὰ ἀγγεῖα καὶ ὄστρακα περισυνελέγησαν. β) Στρώμα ὑστέρων κλασσικῶν καὶ παλαιότερον ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἀποδῶσαν μελανογάνωτα ἀγγεῖα καὶ ὄστρακα, ἀγνύθας, λεκάνην, ἑλληνιστικὰ ὄστρακα. γ) Στρώμα γεωμετρικὸν μὲ ἐνδιαφέροντα χαρακτηριστικὰ ὄστρακα καὶ τεμάχια δύο πίθων μὲ διακόσμησιν ἐμπιέστων ροδάκων καὶ ὁμοκέντρων κύκλων· ἐν τεμάχιον μὲ πυκνὴν διακόσμησιν μαιάνδρου ἀνήκει, φαίνεται, εἰς ἀττικὸν κρατῆρα. Κτήρια εἰς τὰ στρώματα β καὶ γ δὲν σώζονται. δ) Στρώμα ὑστερομυκηναϊκόν, ἀποδῶσαν ἄφθονα χαρακτηριστικὰ ὄστρακα — ἐν διασῶζον πλοκάμους ὀκτάποδος — καὶ τεμάχια δύο ΥΜΙΙΙ πίθων· κατὰ τὴν φάσιν ταύτην ἐγένετο προφανῶς ἐπαναχρησιμοποίησις κατόπιν μετασκευῆς παλαιότερου κτηρίου. Τέλος ε) στρώμα τῆς μεταβατικῆς ἀπὸ τὴν ΜΜΙΙΙβ εἰς τὴν ΥΜΙα περίοδον εἰς ὃ σώζονται λείψανα σημαντικοῦ κτηρίου μὲ δύο ἰσχυροὺς παραλλήλους τοίχους, ὧν ὁ νότιος ἄριστα ὑκοδομημένος μὲ πελεκητοὺς μεγάλους λίθους· ἢ συνέχεια τοῦ τελευταίου τοίχου κατεστράφη κατὰ τὴν μετασκευὴν τοῦ κτηρίου· εἰς τὸ βαθύτερον στρώμα ἀνευρέθησαν τεμάχια χαρακτηριστικοῦ πίθου τῆς ὡς ἄνω μεταβατικῆς περιόδου καὶ διακόσμητα ὄστρακα. Ἀποδειχθέντος ὅτι τὸ παλαιότερον κτήριο εἶχεν ὑποστῆ λίαν σημαντικὰς ζημίας, ἐπετράπη ἢ συνέχισις τῆς ἀνεγέρσεως τῆς οἰκοδομῆς.

Ὅμοίως διαπάναις τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ὁ Ἐφορος Πλάτων συνέχισε παλαιότεραν ἀνασκαφὴν γενομένην εἰς τὴν Κεφάλαν παρὰ τὸ χωρίον Χό ν δ ρ ο ς τῆς Βιάννου· ἐκεῖ διὰ δοκιμαστικῆς σκαφῆς εἶχε διαπιστωθῆ ἢ ὑπαρξίς σημαντικοῦ οἰκοδομικοῦ συγκροτήματος ἀνήκοντος εἰς τοὺς ΥΜΙΙΙ χρόνους. Ἡ ἀνασκαφὴ ἐπεξετάθη νῦν ἐπὶ ἐκτάσεως 785 τ. μ. ἐπὶ τοῦ διασέλλου τῆς Κεφάλας, ἀποκαλυφθεισῶν οἰκιῶν, αἵτινες ἀπειτέλουν ἐνιαῖον συγκρότημα, ἐκτεινόμενον εἰς μῆκος ἄνω τῶν 50 μ. Τὸ σωζόμενον πλάτος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 17,50 μ., τῶν κρασπέδων τῶν κτηρίων παρασυρθέντων πρὸς τὰς κλιτῦς. Τὰ ἀποκαλυφθέντα δωμάτια, διάδρομοι, μικροὶ ὑπαιθροὶ χῶροι ἀνῆλθον εἰς 44, προφανῶς ὅμως τὸ οἰκοδομικὸν συγκρότημα ἐκτείνεται καὶ βορειότερον. Οἱ τοῖχοι τῶν δωματίων παρηκολουθήθησαν κατὰ τρόπον διασαφουῦντις τὸ σχέδιον τοῦ συνόλου, ἀλλὰ δὲν ἐκαθαρίσθησαν εἰσέτι τὰ δάπεδα τῶν περισσοτέρων δωματίων. Ἄνευ ἀμφιβολίας δὲν πρόκειται περὶ ἐνὸς οἰκιστικοῦ συγκροτήματος, ἀλλὰ περὶ περισσοτέρων οἰκιῶν, ὡς ἀποδεικνύουν οἱ διπλοὶ εἰς πολλὰ σημεῖα τοῖχοι καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ συνδέσεις τῶν δωματίων. Ὑπαρξίς δευτέρων ὀρόφων δὲν ἀποδεικνύεται· μία μικρὰ κλιμαξ πέντε βαθμίδων ἔφερε μᾶλλον πρὸς ἐξώστην. Πολλὰ δωμάτια εἶναι μεγάλα, ἀλλ' ἢ μεγάλη πλειονότης τούτων εἶναι μικρῶν ἢ μετρίων διαστιάσεων· ὑπάρχουν πλακόστρωτα δωμάτια, ἀλλὰ πλακόστρωτοι εἶναι κυρίως αἱ ἐσωτερικαὶ αὐλαί, αἱ ὁποῖαι, ὡς δεικνύουν κτιστοὶ ἐκ πλακῶν ἐστὶν, ἐν συνδυασμῶ μὲ μαγειρικὰ σκεύη, ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ διὰ τὴν ἐν ὑπαίθρῳ μαγειρικὴν. Τῶν δωματίων τὰ πλεῖστα εἶναι ὀρθογώνια, ὑπάρχουν ὅμως καὶ πολλὰ ἀκανόνιστα, σύνηθες δὲ εἶναι τὸ σύστημα δύο συνεχόμενων δωματίων διαχωριζομένων δι' ἡμιτοιχίου ἢ δωματίον σχηματιζόμενον διὰ κατ' ὀρθὴν γωνίαν καμπιομένου τοίχου. Εἰς πολλὰ σημεῖα διακρίνονται μετασκευαὶ καὶ προσθήκαι. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι οὐδαμοῦ ἐμφανίζεται ὁ τύπος τοῦ

μυκηναϊκού μεγάρου, αλλά τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρήθη καὶ εἰς τοὺς πλείστους τῶν ὑστερομυκηναϊκῶν συνοικισμῶν. Διὰ τῶν εὐρημάτων προσδιορίσθη ἡ θέσις ἐνὸς μικροῦ ἱεροῦ, χαρακτηῆρος οἰκιακοῦ, συνισταμένου ἀπὸ μικρὸν τετράγωνον διαμέρισμα περιβαλλόμενον ὑπὸ καμπτομένου πέριξ αὐτοῦ διαδρόμου.

Ἡ δόμησις εἶναι ἐπιμελής καὶ ἐνιαχοῦ χρησιμοποιοῦνται πολὺ μεγάλοι πελεκητοὶ λίθοι, μάλιστα κατὰ τὰς πρὸς νότον βλεπούσας προσόψεις. Ἄλλ' ἀπαραστάδες δὲν εἶναι, ὡς εἰς τὴν παλαιότεραν μινωικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ξύλιναι ἐπὶ λιθίνων βάσεων καὶ δὲν διακρίνονται λείψανα κιόνων ἢ ἄλλων ἐσωτερικῶν στηριγμάτων. Προφανῶς ὁ οἰκισμὸς κατεστράφη βιαίως διὰ πυρός. τοῦ ὁποίου πολλὰ ἴχνη διακρίνονται κυρίως εἰς τὸν κεντρικὸν τομέα, ἐνθα ἐδημιουργήθησαν ἰσχυρὰ πυρρὰ ἢ τεφρομέλανα στρώματα. Κατὰ τὴν καταστροφὴν πᾶν πολῦτιμον ἀντικείμενον, ἰδίως τὰ ἐκ μετάλλου, ἀφηρέθη, ἐξηφανίσθη, ἢ ἐθρυμματίσθη. Ἡ καταστροφὴ συνέβη κατὰ τὴν ΥΜΙΙΒ περίοδον, ἀλλὰ τὰ αἰτία της δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ διακριβωθοῦν. Ἀπὸ τὴν εὑρεσιν ἀγγείων τοῦ προωδευμένου ἀνακτορικοῦ ρυθμοῦ ὁμοῦ μετ' ἀγγείων τῆς ΥΜΙΙΑ περιόδου ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ πρώτη ἐγκατάστασις ἐγένετο περὶ τὸ 1400 π.Χ., ἴσως εὐθύς ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀνακτορικῶν κέντρων.

Εἰς ὠρισμένα σημεῖα τὰ ὄστρακα τῶν ἀγγείων ἀπετέλουν παχὺ στρώμα καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν εὐρέθησαν ἀγγεῖα τὸ πλεῖστον ἐλλιπῆ. Ὅμως καὶ ἐπὶ τῶν δαπέδων ἀνεκαλύφθησαν πολλὰ ἀγγεῖα εἰς τὴν θέσιν των· τὰ περισσότερα ἔδωσαν ἓνα δωμάτιον τοῦ δυτικοῦ τομέως. Εἰς μετρίου μεγέθους τρίωτος ἀμφορεὺς διακοσμεῖται μὲ ἀνακτορικοῦ ρυθμοῦ φυτικὰς σπεῖρας· ἀνευρέθησαν ἐπίσης ἀμφορεῖς, ὑδρῖαι, κυλινδρική πυξίς μετὰ καλύμματος, χύτραι καὶ καλύμματα χυτρῶν μὲ τὸ χαρακτηριστικὸν μὲ ἠθμὸν κεντρικὸν ἔξαγμα, ὑψίποδες ἢ μὲ βραχὺ πόδα κύλικες, κύαθοι, προχοῖδια, ὧν ἐν μὲ ὠραίαν φυτικὴν διακόσμησιν. Περὶ τὸν χῶρον ἐνθα ἦτο τὸ ἱερὸν ἀνεκαλύφθησαν τμήματα κωνικῶν ρυτῶν, σωληνωτὸν σκεῦος σχετικὸν μὲ τὴν συντήρησιν τῶν ἱερῶν ὄφρων, φυσικὸς τρίτων, κεφαλὴ εἰδωλίου καὶ τεμάχια ποδῶν τραπέζης προσφορῶν, κοσμούμενα μὲ ἠνωρθωμένους λέοντας (δυστυχῶς ἐλλιπεῖς τὴν κεφαλὴν). Τμῆμα πλαστικοῦ ρυτοῦ εἰς μορφήν ὀκλαζούσης ἐγκύου γυναικός, εὐρεθὲν εἰς ἄλλο σημεῖον, ἐνθυμίζει τὸ ἀνάλογον ἐκ Γουρνιῶν σκεῦος. Μικρὸν δωμάτιον παρὰ τὸ δωμάτιον τῶν πολλῶν ἀγγείων περιεῖχε μέγα πλῆθος κυλινδρικῶν καὶ σφαιρικῶν ἀγνύθων. Ἐκεῖ ἀνευρέθη καὶ τμῆμα τῆς στεφάνης τριποδικῆς βάσεως ἀγγείων ἐκ λίθου, διακοσμούμενον μὲ σειρὰν φύλλων. Εἰς ἄλλον χῶρον περιστελέγη χαμηλὸν τριποδικὸν λίθινον ἰγδίον.

Εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν τοῦ Χόνδρου Βιάννου, ἀλλ' εἰς θέσιν Ρ ο υ σ σ ἔ 5 ἀνεσκάφη, ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος, μικρὸν ἀγροτικὸν ἱερὸν ἀνήκον εἰς τοὺς ΜΜΙΙΒ - ΥΜΙΑ χρόνους· τοῦτο κεῖται ἐπὶ χαμηλοῦ ἐξάρματος παρὰ τοὺς πόδας τοῦ μινωικοῦ συνοικισμοῦ τοῦ ἐκτεινομένου ἐπὶ τῆς κλιτύος Τούρκισσος. Ἔχει διαστάσεις 10×8 μ. καὶ περιλαμβάνει τρία δωμάτια, ὄχι ἐξ ὀλοκλήρου διασωζόμενα. Τὰ δύο ἐσωτερικώτερα προωρίζοντο, φαίνεται, διὰ τὴν τελετουργίαν τῶν προσφορῶν, τὸ τρίτον διὰ τὴν ἀποθήκευσιν τῶν προσφερομένων προϊόντων, ἀποτιθεμένων ἐντὸς πίθων. Εἰς τὰ δύο πρῶτα ἀνεκαλύφθησαν δύο μικραὶ λίθιναι τράπεζαι προσφορῶν κατὰ χώραν, μὲ τὰ προοριζόμενα διὰ τὰς σπονδὰς προχοῖδια καὶ πλῆθος ἀνεστραμμένων τὸ πλεῖστον ἀώτων κυπέλλων, κειμένων ἐπὶ στρώματος κεκαυμένου θυσιῶν μετὰ τεφρῶν καὶ λειψάνων ὀστῶν· τρεῖς ἀμφορεῖς ἔκειντο ἐκεῖ πλησίον. Πυρὸν κεκαυμένον στρώμα ἐκάλυψε τὰ δύο δωμάτια, ὡς φαίνεται κατὰ τὴν τελικὴν καταστροφὴν τοῦ ἱε-

ροῦ. Ἡ ἀποθήκη τῶν πίθων δὲν ἀνεσκάφη ἐξ ὀλοκλήρου· τμήμα λιθίνου λύχνου ἀνεκαλύφθη περὶ τὸ κέντρον. Ἀνευρέθησαν αἱ δύο θύραι ἐπικοινωνίας πρὸς τὰ ἐσώτερα δωμάτια.

Διηκριβώθη ἐπίσης ἡ ὑπαρξίς σημαντικοῦ μινωικοῦ οἰκήματος ᾠκοδομημένου μὲ μεγάλους πελεκητοὺς λίθους εἰς θέσιν Περβόλα Χόνδρου· εἰς τῶν τοίχων διακρίνεται εἰς μῆκος ἄνω τῶν δέκα μέτρων.

Ἐπ' εὐκαιρία ἐγένετο ἐξερευνητικὴ ἐκδρομὴ εἰς θέσιν Καστρί τοῦ Κερατοκάμπου. Τὴν ἄνοδον πρὸς τὸν λίαν ἀπόκρημνον βράχον, ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς ἀκρόπολις - καταφύγιον, κλείουν τμήματα τείχους· μεγάλη ὀρθογωνία λαξευτὴ εἰς τὸν βράχον δεξαμενὴ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐξησφάλιζε τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς ἐγκλείστους. Εἰς τὸ διάσελλον καὶ τὴν ὑποκειμένην κλιτὸν διακρίνονται πολλὰ λείψανα οἰκιῶν· εἰς μίαν τούτων ἀνευρέθη μέγα λίθινον ἰγδιόσχημον σκεῦος καὶ γεωμετρικὸς ἀνατολίζων πίθος μὲ ἐμπιέστους ρόδακας καὶ γραπτὰ πτηνά. Εἰς τὸ ὄχι μακρὰν κείμενον νεκροταφεῖον τῆς πόλεως εἶχον εὐρεθῆ πρὸ ἐτῶν πλαστικὸν ἀγγεῖον μορφῆς κεφαλῆς μικροῦ νέγρου καὶ εὐμεγέθους πηλίνῃ προτομῇ γυναικὸς ἑλληνικῶν χρόνων.

Δαπάνη ἐπίσης τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρίας ἐγένετο διὰ τοῦ ἐπιμελητοῦ κ. Στυλ. Ἀλεξίου μικρὰ δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ εἰς ἡν θέσιν ἀνευρέθη σημαντικὸν μινωικὸν ἱερόν τῆς ΥΜΙΙΙγ περιόδου μὲ χαρακτηριστικὰ πήλινα εἶδωλα καὶ σκεύη, παρὰ τὸ χωρίον Μητρόπολις, θέσιν Καννιά. Ἐκεῖ κατὰ τὴν καλλιέργειαν εὐρέθη σημαντικὸν εἶδωλον θεότητος μὲ ἀνυψωμένας γωνιακῶς χεῖρας, φέρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέμμα περιστεφόμενον μὲ σειρὰν μικρῶν πτηνῶν· ὄφεις περιελίσσοντο εἰς τὰς χεῖρας· μετ' αὐτοῦ ἀνεκαλύφθησαν τμήματα σωληνωτῶν σκευῶν μὲ μικρὰ ἀνοίγματα, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα συνήθως ἀνευρίσκονται εἰς τὰ ΥΜΙΙΙ ἱερὰ καὶ σχετίζονται μὲ τοὺς ἱεροὺς ὄφεις. Διὰ τῆς δοκιμαστικῆς ἀνασκαφῆς περισυνελέγησαν καὶ ἄλλα τμήματα εἰδωλίων διὰ τῶν ὁποίων κατωρθώθη ἡ ἀνασυγκρότησις καὶ δευτέρου εἰδώλου, δυστυχῶς ἀκεφάλου τούτου, μὲ δυσαναλόγως μεγάλας πρὸς τὰ πρόσω φερομένας χεῖρας περὶ ἃς περιελίσσονται ὄφεις, καὶ τμήματος τῆς κεφαλῆς εὐμεγέθους τρίτου. Ζεῦγος μικρῶν διπλῶν κεράτων, πλακίδιον σῶζον τμήμα ἀναγλύφου παραστάσεως θεότητος μὲ κροσσωτὴν στολιδωτὴν ἐσθῆτα, τμήμα πηλίνου ταύρου - ρυτοῦ, περιστερά, θυμιατήριον καὶ βαθύ καλαθοειδὲς ἀγγεῖον εἶναι μετὰ τῶν περισυλλεγέντων. Διεπιστώθη ἡ ὑπαρξίς μικροῦ ὀρθογωνίου ἱεροῦ. Πέριξ ὑπάρχουν πολλὰ ἄλλα λείψανα πιστοποιοῦντα τὴν ὑπαρξίς συνοικισμοῦ ἢ τοῦλάχιστον οἰκοδομικοῦ συγκροτήματος. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν νεολιθικὰ ὄστρακα ἐπιπολάζοντα ἀποδεικνύουν καὶ νεολιθικὴν ἐγκατάστασιν.

Δαπάναις τοῦ Ἑλλην. Δημοσίου ἐγένοντο αἱ ἀκόλουθοι ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἢ περισυλλογαὶ ἀρχαιοτήτων :

ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν Ἀγγλ. Ἀρχαιολ. Σχολὴν — κ. G. Huxley — ἀνεσκάφησαν δύο μεγάλοι ὑστερομινωικοὶ λαξευτοὶ τάφοι παρὰ τὸ Μετόχιον Σελλόπουλλο τῆς περιοχῆς Κνωσοῦ. Ὁ πρῶτος τάφος ἀπεκαλύφθη τυχαίως κατὰ τὴν ἄροσιν καὶ εὐθὺς ἀμέσως διεπιστώθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ μεγάλου θαλαμωτοῦ τάφου. Ἡ ἀνασκαφὴ ἀπέδειξεν ὅτι εἶχε συληθῆ. Μακρὸς, μᾶλλον στενὸς δρόμος μὲ τοιχώματα ἐπικλινῶς συμπλησιάζοντα πρὸς τὰ ἄνω ἔφερον εἰς τὴν τοξωτὴν θύραν, τῆς ὁποίας μέρος τοῦ φράγματος εἶχε πέσει πρὸς τὸ ἐσωτερικόν. Ἐξ βαθμίδες σχηματίζονται εἰς τὸ μέσον τμήμα τοῦ δρόμου καὶ εἰς δύο σημεία διακρίνονται τὰ ἴχνη φραγμάτων, φρασόντων τὴν δίοδον. Ὁ θάλαμος εἶναι εὐρύχωρος τετραγωνικός, μὲ καταστρα-

φέν τετραγωνικὸν στήριγμα κατὰ τὸ μέσον, ἐφ' οὗ διεσταυρώνοντο εἰς τὸν βράχον δηλούμεναι δοκοί, τῆς ὀροφῆς σχηματιζομένης τετρακλινοῦς· δύο πλάγια λαξευταὶ ταινίαι ἀπεμιμοῦντο τὰ ζεύγματα γυψολιθικῶν ἐπενδύσεων, οἷα ἀνευρέθησαν εἰς τὸν Νότιον Βασιλικὸν Τάφον. Αἱ ταφαὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἦσαν περὶ τὰς 10, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ τρία ὀρύγματα χρησιμοποιηθέντα ὡς ὄστεοφυλάκεια καὶ ἐπὶ πλέον δύο ἐπιφανειακὰ σκάμματα. Οἱ νεκροὶ δὲν εἶχον τοποθετηθῆ κανονικῶς ἢ παραλλήλως. Εἷς εἶχε τοποθετηθῆ καθήμενος, οἷονεὶ φρουρῶν τὴν εἴσοδον. Τὰ περισσότερα τῶν κτερισμάτων ἀνήκουν εἰς τοὺς ΥΜΙΙΙ Α2 - ΥΜΙΙΙ Β χρόνους· τὰ πλεῖστα εἶχον διαταραχθῆ καὶ προφανῶς ἀφηρέθησαν πολλὰ πολύτιμα· ἀντιθέτως αἱ ἀποθέσεις ἐντὸς τῶν ὀρυγμάτων δὲν φαίνεται νὰ διαταράχθησαν, ἀλλ' ἐκεῖ ὀλίγα ἀντικείμενα εἶχον τεθῆ. Τρεῖς ἐπίχριστοι βωμοὶ — ὁ εἷς σώζων διακόσμησιν — εὐρέθησαν εἰς τὰ τρία ὀρύγματα. Μεταξὺ τῶν κτερισμάτων ἦσαν πολλὰ πήλινα ἀγγεῖα, πύραυνα, ὑψίποδες ἢ χαμηλόποδες κύλικες, κωνικὰ κύπελλα, πρόχοι, κύαθιοι, μέγα εὐμέγεθες ἀγγεῖον, τμήματα λοπαδοειδοῦς λιθίνου ἀγγεῖου μὲ πρόχυσιν καὶ λίθινον καλυκόσχημον, κάλυμμα πυξίδος μὲ ἐμπαιστικὴν ἐργασίαν καὶ ἄλλο δισκοειδὲς ἐξ ἐλέφαντος, τέσσαρες ἐκλεκτοὶ σφραγιδόλιθοι ποικίλων σχημάτων μὲ κεκινημένας παραστάσεις ταυρανθρώπου, κυνηγοῦ τοξεύοντος ἔλαφον, τετραπόδου τρέχοντος καὶ ταύρου, κοσμήματα διάφορα, μάλιστα ψῆφοι ποικίλαι περιδεραίων ἐξ ἀμεθύστου, σαρδίου, κρυστάλλου, φαγεντιανῆς, ὑαλομάξης καὶ χρυσοῦ, λείψανα ἐπιχρῦσων δακτυλίων καὶ σφηκωτῆρων, ἀργυραῖ περόναι, ἐξάρτημα σχήματος βουκράνου, σφονδύλια κλπ.

*Ο δεῦτερος τάφος (τάφος Β) ἀπεκαλύφθη ὀλίγα μέτρα βορειότερον. Ἔχει δρόμον πλατύτερον, μακρότερον, μὲ ὀλιγώτερον ἐπικλινῆ τοιχώματα καὶ κατερχόμενον εἰς βάθος μεγαλύτερον τῶν ἑπτὰ μέτρων· πλὴν τοῦ Νοτίου Βασιλικοῦ τάφου οὐδεὶς ἕτερος ἔχει τὸν θάλαμον εἰς τόσον μεγάλο βάθος. Ὁ δρόμος εἶναι ἀποτόμως κατωφερῆς καὶ καταλήγει εἰς σχεδὸν ἐπίπεδον τμήμα πρὸ τοῦ θαλάμου. Περιέργα κοιλώματα σχηματίζονται κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου, ἐν τούτων, κατὰ τὸ πλευρόν. διατοιχισθέν. Ἡ θύρα εἶναι τοξοειδῆς, ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ἄνω μειουμένη καὶ ἔχουσα μέγας βάθος. Τὸ φράγμα τῶν λίθων ἐφάνετο κατ' ἀρχὰς μὴ μετακινήθην, ἐπιμελεστέρα ὁμως παρατήρησις καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὑπῆρχον τεμάχια ἀγγείων τοῦ τάφου μεταξὺ τῶν λίθων ἔπεισαν ὅτι τὸ ἀνώτερον τμήμα τούτου εἶχεν ἐπανοικοδομηθῆ. Ἡ ἀκολούθως διαπιστωθεῖσα σύλλησις ἐπεβεβαίωσε τὴν παρατήρησιν. Ὁ θάλαμος εἶναι μικρότερος ἐκείνου τοῦ τάφου Α, ὀρθογώνιος, ἀλλὰ μὲ στρογγυλομένης γωνίας. Ἡ ὀροφή παρουσιάζει μικρὰν θόλωσιν. Ἀποπτώσεις τοιχωμάτων ἐγένοντο εἰς πολλὰ σημεῖα καὶ παρατηρήθησαν παλαιαὶ ἐμφράξεις χασμάτων γενόμεναι διὰ κονιάματος. Οἱ ἐνταφιασθέντες ἐν τῷ τάφῳ νεκροὶ δὲν ἦσαν περισσότεροι τῶν πέντε, συμπεριλαμβανομένου τοῦ ἐντὸς ὀρύγματος ὀποτεθέντος. Αἱ ταφαὶ ὁμως εἶχον διαταραχθῆ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ὀστέων δὲν εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν θέσιν. Μόνον εἷς νεκρὸς ἀποτεθεὶς εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ θαλάμου εἰς συνεσταλμένην στάσιν ἐν μέσῳ λίθων χωρὶς νὰ συνοδεύηται ὑπὸ κτερισμάτων οὐδόλως διαταράχθη· μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἐπετεύχθη ἢ ἀπόσπασις τοῦ νεκροῦ τούτου καὶ ἡ μεταφορὰ εἰς τὸ Μουσεῖον.

Τὰ κτερίσματα τοῦ τάφου, ὅσα διέφυγον τὴν σύλλησιν, περιελάμβανον ὀλίγα πήλινα ἀγγεῖα, ὑψίποδας κύλικας, ἄλλας ἐπὶ χαμηλοῦ ποδός, κύαθια, εὐρὺ ἀγγεῖον μὲ ὀκτάποδα, ὀλίγα λίθινα ἀγγεῖα, ἤτοι ἀρτόσχημον ἀγγεῖον μὲ λαβὰς εἰς σχῆμα ὀκτωειδῶν ἀσπίδων, κωνικὴν βάσιν ἀγγείων ἐκ πορφύρου λίθου,

σφαιρικόν ἀγγεῖον μὲ προστιθέμενον τροχαλιοειδῆ λαιμὸν ἐκ στικκοῦ φλεβωτοῦ λίθου. ἀγγεῖον ἐκ γυψολίθου διαβεβρωμένον, περαιτέρω φυσικὸν τρίτωνα καὶ διάφορα κοσμήματα, μάλιστα ψήφους περιδεραίων ποικίλων σχημάτων, μάλιστα πλακοειδεῖς ἐξ ὑελομάζης καὶ πέντε χρυσᾶς μὲ ἔκτυπα κλαδία. Κατὰ τὴν εἴσοδον ἀνευρέθησαν ἴχνη δερματίνης θήκης ἢ πυξιδος μὲ πλῆθος βελονῶν καὶ σφονδυλίων. Σφραγιδόλιθος φακοειδῆς ἐκ σαρδώνυχος μὲ παράστασιν πληγωμένου διὰ βέλους ζώου καὶ χαλκοῦν μαχαίριον ἦσαν μεταξὺ τῶν κτερισμάτων. Ἡ χρονολογία τοῦ τάφου εἶναι ἢ τῆς ΥΜΙΙΑ 2 - ΥΜΙΙ Β περιόδου.

Μικρὰ δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος παρὰ τὸ χωρίον **Μαθιά Πεδιάδος** εἰς θέσιν Σταυρόπλακα, ὅπου εἰς σπηλαιώδη σχισμὴν βράχου εἶχον ἀποκαλυφθῆ μεσομινωικαὶ ταφαὶ ἐντὸς πίθων, ὑποστᾶσαι προσφάτως σύλησιν. Διηνοιχθῆ ἡ στενὴ δίοδος ἡ φέρουσα πρὸς εὐρυτέραν κοιλότητα καὶ ἀνεκαλύφθησαν τρεῖς ταφαί, σώζουσαι ἱκανοποιητικῶς τὰ κρανία καὶ τὰ μακρὰ ὀστά· περισυνελέγησαν καὶ πολλὰ τεμάχια πίθων μὲ ἐμπέστον διακόσμησιν μιμουμένην σχοινία· μικρὰ ἀγγεῖα δὲν φαίνεται νὰ συνώδευσαν τὰς ταφάς. Περαιτέρω ἄλλος τάφος εἶχε τελείως συληθῆ· ἐκ τούτου προῆλθεν, ὡς λέγεται, σειρά ξιφιδίων καὶ μονοστόμων ἀναθηματικῶν πελέκεων, τὰ ὅποια περιῆλθον εἰς τὴν Συλλογὴν Γιαμαλάκη· ἢ ἐπὶ τόπου ἀνεύρεσις μονοστόμου πελέκεως ἐπιβεβαιωτοὶ τὴν πληροφορίαν. Ὅχι μακρὰν τῶν τάφων τούτων ὑπεδείχθη ὁ χώρος ὅπου ἀνευρέθη ἀνατολιζῶν μικρὸς πίθος, διακοσμούμενος μὲ κυματοειδῶς βαίνοντα σχοινία καὶ ταινίας μὲ συνεχομένας σπεῖρας.

Εἰς θέσιν **Καταλείμματα ΒΔ** τῆς **Μαθιάς** ἐγένετο αὐτοψία οἰκήματος τυχαίως ἀνευρεθέντος μὲ 4 - 5 ΥΜΙΙ Πίθους, κοσμουμένους μὲ κυματιστὰς ταινίας μὲ χρᾶξεις ἰχθυακάνθης· οἱ πίθοι, οἵτινες καὶ περισυνελέγησαν, εἶναι διαφόρων τύπων. Περὶ τὰ 200 μ. περαιτέρω, πέραν τοῦ μικροῦ ρεύματος, διεπιστώθη ἡ ὑπαρξίς σημαντικοῦ οἰκισμοῦ μὲ ἰσχυρὰ κτήρια πολυδῶματα καὶ ὑψηλὸν ἀντερειαματικόν, διὰ πελεκητῶν λίθων ὠκοδομημένον, τοῖχον. Πολλοὶ τῶν τοίχων κατεστράφησαν πάλαι κατὰ τὴν ἐγκατάστασιν ρωμαϊκῆς ἀγροικίας μετὰ ληνοῦ — εἰς ὄξυπύθμενος ἀμφορεὺς ἐν μέρει διασωζόμενος περισυνελέγη— ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς προσφάτως πρὸς πορισμὸν οἰκοδομικοῦ ὑλικοῦ. Μικρὸν ὀστῆνον πλακίδιον παριστῶν ἱματιοφόρον μορφήν ἐντὸς κιονωτοῦ οἰκήματος προῆλθεν ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴν ἐγκατάστασιν. Τεμάχια μινωικῶν πίθων καὶ βάσις κίονος χρονολογοῦν εἰς τὴν ΥΜΙ περίοδον τὴν πρώτην ἐγκατάστασιν.

Ἐπὸ τοῦ Ἐφόρου ἀνεσκάφη ἐπίσης λίαν σημαντικὸς ὑπόγειος κτιστὸς τάφος ἐλληνορρωμαϊκῶν χρόνων τυχαίως ἀνακαλυφθεὶς εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς ἀρχαίας **Γόρτυνος** παρὰ τὴν θέσιν **Πολιάλωνα**. Οὗτος ἔχει τρία χαμηλὰ ἀρκοσόλια κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, μὲ κοίτας διὰ τοὺς νεκροὺς καὶ ἄνω τῆς κεντρικῆς μικρὰν τοξοειδῆ κόγχην· εἶναι ἐπιμελῶς ὠκοδομημένος μὲ πελεκητοὺς λίθους, τῶν ὁποίων οἱ ἀποτελοῦντες τὸν ἡμικυλινδρικὸν θόλον εἶναι λίαν ἐπιμήκεις, συνηρμοσμένοι κατὰ δόμους ἄνω ἐξέχοντος γεισώματος. Ἡ πρὸς τὴν εἴσοδον πλευρὰ ἐκαλύπτετο ὑπὸ προπετάσματος πλακῶν, τῶν ὁποίων τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀφηρέθη κατὰ τὴν σύλησιν τοῦ τάφου, ὅποτε διεσπάσθη καὶ ἡ ΒΑ γωνία. Ἀπασαί αἱ ταφαὶ διεταράχθησαν κατὰ τὴν σύλησιν καὶ αἱ κοῖται ἀνεμοχλεύθησαν. Περισυνελέγησαν πολλοὶ λύχνοι, ἀγγεῖα μὲ ἠθμούς, πρόχοι, κύπελλα, καὶ χαλκᾶ τινα ρωμαϊκὰ νομίσματα· ἐπίσης ὑάλινα ἀγγεῖα περισυνελέγησαν εἰς τεμάχια, μεταξὺ τούτων δύο σχήματος πτηνοῦ. Οἱ συληταὶ ἀφήρεσαν πᾶν πολύτιμον ἀντικείμενον· διεισέδυσαν ἐκ τοῦ θόλου, ἐκκόψαντες τμη-

μα ἑνὸς δόμου, ἀπῆλθον δὲ διασπάσαντες τμήμα τοῦ τάφου καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς στενῆς βαθμιδωτῆς εἰσόδου, ἣτις ἐκλείετο διὰ πολλῶν λίθων.

Μικρὰ σκαφή ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος διὰ τὴν περισυλλογὴν τῶν εὐρημάτων δύο ΥΜΙΙ Β λαξευτῶν τάφων τῆς περιοχῆς τῶν Ἀθανάτων Μαλεβυζίου, οἵτινες ἦλθον εἰς φῶς κατὰ τὴν διαπλάτυνσιν τῆς δημοσίας ὁδοῦ. Ὁ εἷς εἶχε μικρότατον θάλαμον καὶ περιεῖχε κιβωτιόσχημον λάρνακα διακοσμουμένην μὲ στελέχη παπύρων, διατεταγμένων εἰς σχηματισμοὺς διπλῶν πελέκεων καὶ μὲ τετράφυλλα κοσμήματα κατὰ ζώνας. Οὐδὲν κτερίσμα ἀνευρέθη συνοδεῦον τὴν σαρκοφάγον. Ὁ ἕτερος τάφος ἦτο διαστάσεων 2×2 μ. καὶ διέσωζε τμήμα μόνον τοῦ δρόμου του. Αἱ ταφαὶ ἐγένοντο ἐντὸς ξυλίνων φερέτρων ἢ φορείων, ὧν διεσώζοντο λείψανα μὲ ἶχνη κυανῆς χρώσεως. Εἰς τῶν νεκρῶν εἶχε τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἔφερεν ἀργυροῦν δακτύλιον εἰς ἓνα τῶν δακτύλων. Μαχαίριον μὲ ἑλεφαντίνην λαβὴν, κατεστραμμένα ξυράφια, ὑπίπους κῦλιξ μὲ στροβιλίζον θυσανωτὸν κόσμημα, θυμιατήριον καὶ μικρὸς ψευδόστομος ἀμφορεὺς ἀπετέλουν τὰ κτερίσματα τῶν ἀποτεθέντων νεκρῶν.

Παρὰ τὸ χωρίον Καμηλάρης, εἰς θέσιν Γρηγόρη Κορφῆ, ἐγένετο δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ Στ. Ἀλεξίου, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τυχαίας ἀνευρέσεως ἀφθονῶν εἰδωλίων παριστῶντων θεῶν πολοφόρον ἐπὶ θρόνου, λάτρεις φερούσας εἰς τὰς χεῖρας δέλφακας ἢ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κίστις καὶ ἄλλα ἀντίστοιχα ἀνδρικότα. Ὁ ἀποθέτης ἐξ οὗ προῆλθον τὰ εἰδώλια ἦτο κτιστὸς πεταλοειδῆς περὶ χωνοειδῆς ὄρυγμα ἐστηρίζετο ἐπὶ παρειᾶς χαμηλοῦ ἐξάρματος καὶ εἶχε μεγίστην διάμετρον 4,30 μ., μὲ μέγιστον σφζόμενον ὕψος 0,90 μ. Τὸ ὄρυγμα ἦτο βάθους 1,50 μ. καὶ ἦτο πλήρες εἰδωλίων. Συνεχόμενον μὲ τὸν ἀποθέτην ἦτο ὀρθογώνιον κτίσμα, πιθανῶς μικρὸς ναὸς ἀγροτικοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος· τούτου διεσώζοντο ὁμως μόνον τμήματα τοῦ Βορείου καὶ ἀνατολικοῦ τοίχου. Εἰς τὸ δυτ. ἄκρον τούτου εὐρέθη ἄλλη μικρὰ ὁμάς ἀνδρικῶν εἰδωλίων, νέων μὲ χιτῶνα φερόντων δέλφακα καὶ ἄλλων γυμνῶν μὲ ἱμάτιον ἐρριμένον εἰς τὸν ὄμον. Πώρινος ἡμιεπεξεργαστος λίθος ἴσως ἦτο τὸ βάθρον ἀρχαῖκου ξυλίνου ξοάνου. Ἐκ τῆς ὀροφῆς τοῦ κτηρίου προέρχονται τεμάχια καλυπτῆρων καὶ στρωτήρων. Μελαμβαφῆ ἀγγεῖα καὶ λύχνοι ἀπλοῖ εὐρέθησαν μετὰ τῶν εἰδωλίων.

Ὁ κ. Ἀλεξίου περισυνέλεξε εἰς θέσιν Σκαφιδάρᾳ τῆς περιφερείας Γάζι Ἡρακλείου κιβωτιόσχημον λάρνακα μετὰ τοῦ καλύμματός της διακοσμουμένην μὲ μεγάλας ἀναπτυσσομένας σπείρας καὶ διπλοῦς πελέκεις. Ὁ τάφος ἦτο πεταλοειδῆς καὶ ἔσωζε τὸ φράγμα τοῦ δρόμου. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ περισυνελέγησαν λιθίνη σκαφή, δύο προχοῖδια, βάσις βαθμιδωτῆ διπλοῦ πελέκεως καὶ δύο πήλινοι κεραμεικοὶ τροχοί, πάντα προερχόμενα ἐκ τῆς γειτονικῆς θέσεως μινωικοῦ συνοικισμοῦ. Ἐξ ἄλλου χώρου παρὰ τὸ χωρίον Γάζι προέρχεται λίθινος λύχνος μὲ ἀναγλύφους ταινίας εἰς τεμάχια.

Εἰς ἄλλην περιοχὴν τῆς περιφερείας Γάζι, θέσις Μηχανές, ἀνεκαλύφθησαν τυχαίως μεσομινωικαὶ ταφαὶ ἐντὸς κοιλοτήτων τοῦ ἐπιπολάζοντος βράχου. Μικρὰ δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος ἀπεκάλυψε δύο ἑλλειψοειδεῖς σαρκοφάγους, ὧν ἡ μία ἔχει καὶ τὸ κάλυμμα της, μικροὺς ταφικοὺς πίθους καὶ ἓνα ἀμφορέα μὲ διακόσμησιν ἀνοικτὴν ἐπὶ σκοτεινοῦ ἐν κύπελλον ἦτο τὸ μοναδικὸν συνοδεῦον τὰς ταφὰς κτερίσμα. Αἱ ταφαὶ ἀπετέθησαν ἐντὸς κοιλοτήτων τοῦ βράχου, αἵτινες διηρῦνθησαν εἰς μικροὺς θαλάμους, προσιτούς διὰ σχισμῆς τοῦ βράχου· μικρότεραι κοιλοότητες ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ

τὴν ἀπόθεσιν τῶν ταφικῶν πίθων. Ὅχι εἰς μεγάλην ἀπόστασιν διακρίνονται λείψανα ρωμαϊκῆς ἀγροικίας, τάφοι ἐκ κεράμων, πώρινον δωρικὸν κιονόκρανον καὶ λίθος ἐπιπεδόκυρτος μύλου.

Εἰς τὴν περιοχὴν Πόρου - Κατσαμπᾶ Ἡρακλείου ἦλθε τυχαίως εἰς φῶς σπηλαιώδης ἀποθέτης, ὅσους περαιτέρω ἠρευνήθη καὶ ἐξεκενώθη ὑπὸ τοῦ Στ. Ἀλεξίου. Πρόκειται περὶ μικροῦ σπηλαιώδους θαλάμου διαστάσεων $2,80 \times 2$ μ. προσιτοῦ διὰ λιθίνης κλίμακος, ἧς σώζονται πέντε βαθμίδες. Ἦτο πλήρης ἐξ ἀγγείων, προσφορῶν, τὰ ὅποια εἶχον ριφθῆ διὰ τοῦ ἄνω ἀνοίγματος καὶ τὰ ὅποια ἦσαν τόσον πολλὰ ὥστε κατέκλυζον καὶ αὐτὴν τὴν κλίμακα. Τὰ περισσότερα, ὡς συχνὰ συμβαίνει εἰς τοὺς ἀποθέτας, ἦσαν κύπελλα ἄωτα ἢ μόνωτα, ὑπῆρχον ὅμως ἱκανὰ προχοῖδια, γεφυρόστομα σκυφωτὰ ἀγγεῖα κλπ., ἀνήκοντα πάντα εἰς τὴν μεταβατικὴν περίοδον ἀπὸ MMIIIβ εἰς YM Ia καὶ ἐμφανίζοντα παραλλήλως τοὺς δύο ρυθμοὺς ἀνοικτὸν ἐπὶ σκοτεινοῦ, καὶ σκοτεινὸν ἐπὶ ἀνοικτοῦ. Ὡραία γεφυρόστομος πρόχους, διακοσμουμένη με σπείρας, τεμάχια τραπέζης προσφορῶν με πολύχρωμον κονίαμα, φυσικὸς τρίτων καὶ ἐνδιαφέρον ἀλαβάστρινον ἀγγεῖον ἀποτελοῦν τὰ μᾶλλον σημαντικὰ τῶν ἀντικειμένων τοῦ ἀποθέτου.

Ἀμέσως ἔξω τῆς πόλεως Ἡρακλείου παρὰ τὸν Ἁγ. Κωνσταντῖνον, εἰς τὴν κλιτὸν ρεύματος, εἶχεν ἀποτεθῆ ἐντὸς ἐπὶ τούτῳ ἀνοιγείσης κοιλότητος ταφικὸς πίθος εὐμεγέθης, ὠσειδοῦς σχήματος μᾶλλον καὶ ἀδιακόσμητος. Ὁ τάφος ἀνεσκάφη ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου καὶ περισυνελέγησαν τὰ ὀλίγα κτερίσματα κλασσικῶν ἑλληνικῶν χρόνων, ἦτοι μελανόμορφος χαμηλὴ κῆλιξ με ἀπλὴν διακόσμησιν ἀνθεμίων καὶ μικρὰ χαλκᾶ τινὰ ἀντικείμενα.

Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνεσκάφησαν δύο μεγάλοι σιροὶ τῶν παλαιότερων βυζαντινῶν χρόνων εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου Ἡρακλείου.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λύττου, ἐν θέσει Ἀνεμόμυλοι, ἐσυνεχίσθη ἡ πρό καιροῦ ἀρξασμένη δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ ἀρχαϊκῆς οἰκίας ὅπου εἶχον ἀνευρεθῆ ἐνδιαφέροντες πίθοι, ὧν δύο ἢ τρεῖς με ἀναγλύφους παραστάσεις. Νῦν ἀπεκαλύφθη σχεδὸν ὀλόκληρον τὸ δωμάτιον, ὅπου εἰς σειρὰν εἶχον ἀποτεθῆ οἱ πίθοι πιθανῶς πρόκειται περὶ ἀποθήκης τῆς σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου καταστραφείσης οἰκίας. Οἱ νῦν ἀποκαλυφθέντες πίθοι ἦσαν τέσσαρες ἢ πέντε, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῶν ὑπῆρχον καὶ ἄλλα ἀγγεῖα, λεκάναι, κύπελλα, σκύφοι, ἀμφορεῖς, ἡμικυλινδρικαὶ βάσεις, προχοῖδια. Δυστυχῶς ἀναγλύφων πίθων ἀνευρέθησαν μόνον τεμάχια τινὰ με ἔλαφον, ταῦρον, πτερὰ σφιγὸς κλπ. Εἰς λαιμὸς διακοσμεῖται κύκλω με κυμάτιον. Οἱ πίθοι ἀνήκουν εἰς τὸ τέλος τοῦ Ζ' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σ' π. Χ. αἰῶνος.

Κατὰ τὴν διάνοξιν φρέατος παρὰ τὸ χωρίον Πετροκεφάλι εἰς θέσιν Μύλοι, ἀνεκαλύφθη πρωτογεωμετρικὸς τάφος με πλῆθος ἀγγείων καὶ σιδηρῶν ὄπλων, τῶν ὁποίων ἐν μέρος περισυνελέγη εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου. Ἡ Ἰταλικὴ Σχολὴ συνεπλήρωσε τὴν περισυλλογὴν διὰ περαιτέρω ἀνασκαφῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολ. Rizza.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν ἐγένοντο ἐργασίαι περισυλλογῆς καὶ αὐτοψίας τῶν χώρων, ἐνθα τυχαίως ἦλθον εἰς φῶς ἀρχαιότητες. Ἡ κυριωτέρα τούτων ἐγένετο εἰς τὴν Λισσὸν (σημ. Ἁϊ Κυρκόν), τῆς Ν. Δυτ. Κρήτης, ὅπου ἦλθε τυχαίως εἰς φῶς ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ με πλῆθος ἀναθηματικῶν ἀγαλμάτων. Αὐτοψία τοῦ χώρου γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος ἔδειξεν ὅτι πρόκειται περὶ μικροῦ ναοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ, καλῶς ὠκοδο-

μημένου δια μέγνων πελεκητῶν λίθων, τοῦ ὁποίου τμήμα κατεστράφη ὑπὸ ἰδιώτου ἀναζητοῦντος πηγὴν ὕδατος. Περί τὰ εἴκοσι ἀγάλματα καὶ ἀγαλματίδια παριστῶντα τὸν θεὸν Ἄσκληπιόν, τὴν θεὰν Ὑγείαν, τὸν Πλοῦτον παῖδα καὶ πιθανῶς πρόσωπα ἰφιερωμένα εἰς τὸν θεόν, πολλὰ ἐνεπίγραφα βάθρα τῶν ἀγαλμάτων τούτων ἢ ἄλλων, μνημονεύοντα τὴν ἀνάθεσιν εἰς τὸν Ἄσκληπιόν καὶ τὴν Ὑγείαν, περισυνελέγησαν καὶ κατετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων. Δύο τῶν ἀγαλμάτων εἶναι σχεδὸν φυσικοῦ μεγέθους. Πάντα εἶναι ἀκέφαλα, ἀλλὰ περισυνελέγη καὶ μία κεφαλὴ. Τῶν περισσοτέρων ἢ ἐργασία εἶναι τῶν τελευταίων ἐλληνιστικῶν καὶ τῶν ἐλληνορρωμαϊκῶν χρόνων, ἀλλ' οἱ περισσότεροι τύποι εἶναι κλασσικοί. Εἶναι ἀδύνατον νὰ διαπιστωθῇ ἂν παρεδόθησαν ἅπασαι αἱ ἀνευρεθεῖσαι ἀρχαιότητες. Τὰ περισσότερα τῶν ἀγαλμάτων ἀνευρέθησαν εἰς ἓν σημεῖον κατὰ τὸ βάθος τοῦ ναοῦ συγκεντρωμένα. Ἐν τῶν ἐνεπιγράφων βάθρων ἀναφέρει τὴν ἰδρυσιν ἀγάλματος Ἄσκληπιοῦ καὶ δίδει ἐντολὰς σχετικὰς μὲ τὴν θυσίαν. Ἐκ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ κόσμου τοῦ ναοῦ σώζονται τμήματα τοῦ διαζώματος τῶν τριγλύφων καὶ τεμάχια μὲ ἀσπιδοειδῆ ἐξάρματα. Τεμάχια πλακὸς τραπέζης ἐκ κρυσταλλικοῦ ὑπερύθρου μαρμάρου μὲ ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν περισυνελέγησαν ἐπίσης. Ὀλίγον κατωτέρω διακρίνεται ἐγκατάστασις, ἣτις πιθανὸν σχετίζεται μὲ τὴν πηγὴν τοῦ ἱεροῦ Ἐπειδὴ πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Ὑρτακίνης, ἐνδοτέρω, ὑπάρχει μέχρι σήμερον ὕδωρ θεραπευτικόν, ὑπολογίζεται ὅτι τὸ Ἄσκληπιεῖον ἰδρῦθη περὶ πηγὴν θεραπευτικοῦ ὕδατος. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐγένετο αὐτοψία ὀλοκλήρου τοῦ χώρου καὶ ἐσημειώθησαν τὰ ὑφιστάμενα λείψανα τειχῶν, κλιμακίδος ἐπὶ βράχου, μεγάλων κτιστῶν τάφων, μαρμαρίνων σαρκοφάγων, γλυπτῶν στηλῶν, δύο παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν κ.ἄ. Ἀνάλογος ἔρευνα ἐγένετο εἰς τὴν περιοχὴν τῆς γειτονικῆς Συίας, μάλιστα κατὰ τὴν περιοχὴν τῶν τριῶν παλαιοχριστιανικῶν βασιλικῶν, τοῦ ἐκτεταμένου νεκροταφείου καὶ τῶν ρωμαϊκῶν κτισμάτων.

Ὁ Ἐπιμελητὴς Στ. Ἀλεξίου προέβη εἰς περισυλλογὴν ἐπιγραφῶν καὶ γλυπτῶν κειμένων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας Ἀπτερας ἤδη δημοσιευμένα προξενικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ τέσσαρες ἀνέκδοτοι (αἱ τρεῖς ἐπιτύμβιαι), τρία κιονόκρανα, ὡς ἐπίσης καὶ τινὰ δευτερεύοντα γλυπτὰ τεμάχια ἀπετέθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Χανίων. Εἰς τὴν Συλλογὴν Κισσάμου ἀπετέθησαν ἀνευρεθέντα ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως τοῦ Καστελλίου Κισσάμου ὠραία κεφαλὴ μαρμαρίνη Ἀφροδίτης μὲ κόμμωσιν «λαμπάδιον», διπλοῦν κόρυμβον καὶ ταινίαν ἀναδεδεμένην ἀρίστης τέχνης καὶ μικρὸν ἀκέφαλον ἀγαλματίον ἠκρωτηριασμένον τὰ ἄκρα, παριστῶν ἱματιοφόρον μορφήν μὲ γυμνὸν τὸ στήθος καλῆς τέχνης. Εἰς τὸ Μουσεῖον Ρεθύμνης ἀπετέθη ὄξυπύθμενος ἀμφορεὺς ἀλιευθεὶς τὸ 1950 εἰς τὴν θάλασσαν.

Σειρὰ λύχνων ἀνευρέθη τυχαίως εἰς θέσιν Τσαούκου Πηγάδι τῆς κοινότητος Ἀγ. Παρασκευῆς Ἀποδοῦλου Ἀμαρίου. Ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἀλεξίου ἐγένετο αὐτοψία τοῦ χώρου ἔνθα παρὰ τὰ Πλευριανὰ Μαργαριτῶν Μυλοποτόμου, θέσις Πλάκα Καλῆς, ἀνεκαλύφθη τμήμα θερμῶν ρωμαϊκῶν, διασφῶζον ὑπόκαυστον μὲ κιονίσκους ἐκ δισκοειδῶν κεράμων, πηλίνους ἀγωγούς καὶ πλακόστρωτον ἐκ πλακῶν πωρολίθου, διατηρούμενον εἰς μῆκος 5 μ. Ἐπὶ τόπου διεκρίνοντο καὶ μαρμάρινα ἐπενδύσεις δαπέδων.

Ἀμέσως ἔξω τοῦ χωρίου Βόννη ὁ Ἐφορος Πλάτων περισυνελέξε λουτροειδῆ ΥΜΙΙ σαρκοφάγον διακοσμουμένην ἐσωτερικῶς μὲ πλέγματα λωτοειδῶν καὶ ἐσωτερικῶς μὲ δύο ἰχθῦς, ὀκτάποδα καὶ ὑδρόβιον πτηνόν. Περισυνελέγη ἐπίσης πίθος ΜΜΙΙΙ χρόνων μὲ διακόσμησιν σχοινίων μὲ ἐμπιέσεις

πρσερχόμενος από θέσιν μικροῦ συνοικισμού (σημ. Μουλαλή). Μικρὸς διπλοῦς χαλκοῦς πέλεκυς με̄ συρμάτινον στέλεχος ἀνευρέθη εἰς θέσιν Σώχωρα.

Κατὰ τὰς ἐργασίας ἀποκαταστάσεως Κνωσοῦ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Ἐφόρου Πλάτωνος διεσαφήθησαν πλεῖστα ὄσα σημεῖα τοῦ Ἀνακτόρου καὶ τῶν περὶ αὐτὸ οἰκιῶν καὶ ἤλθον εἰς φῶς νέα στοιχεῖα καὶ κινητὰ εὐρήματα, κεραμεικὴ, μικρὰ χαλκᾶ ἢ ὀστέϊνα ἀντικείμενα. Ἐνδιαφέρουσα σειρὰ ΜΜΙα ἀγγείων εὐρέθη ἐπὶ τοῦ δαπέδου μικροῦ δωματίου ἀνατολικῶς τῆς Οἰκίας τοῦ Ἱεροῦ Βήματος. Μικρὸς μεσομινωικὸς σφραγιδόλιθος κομβιόσχημος ἀνεκαλύφθη εἰς τὴν ΝΑ Οἰκίαν. Τρεῖς ἀποθέται καμαραϊκῶν ἀγγείων ἀνεκαλύφθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἀποθηκῶν τῶν καμαραϊκῶν ἀγγείων καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τομέα ἀνεκαλύφθησαν ἄθικτα στρώματα με̄ νεολιθικὰ καὶ καμαραϊκὰ ὄστρακα καὶ ἀγγεῖα. Περισυνελέγησαν ἀγγεῖον κυλινδρικὸν εἰς τέσσαρα διαχωριζόμενον καὶ κομφὸς πέλεκυς ἰαδεῖτου. Ἡ νοτία προανακτορικὴ οἰκία διεσαφήθη πληρέστερον καὶ ἐξηρευνήθη εἰς ἀποθέτης καὶ ἐν ἐπίχριστον με̄ ἐρυθρὸν δάπεδον δωμάτιον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἀνεκαλύφθη ἄλλο βαθύτερον δάπεδον με̄ κεραμεικὴν ἐπὶ τόπου. Εἰς ἐν τῶν δωματίων ἀνεκαλύφθη εἰδώλιον ἐκ χαλκίτου λίθου τύπου Nagada καὶ ὄστρακά τινα ρυθμοῦ Βασιλικῆς. Χαρακτηριστικὰ πρωτομινωικά, μάλιστα ρυθμοῦ Βασιλικῆς, ὄστρακα ὁμοῦ μετὰ ΜΜΙα ἀνεκαλύφθησαν ὀπισθεν τοῦ ἀντερεισματικοῦ τοίχου βορείως τῆς Οἰκίας τοῦ Ἀρχιερέως. Ὀλίγον δυτικώτερον εὐρέθησαν ἄφθονα νεολιθικὰ ὄστρακα καὶ μικρὸν ἐπίσης νεολιθικὸν κοχλιόριον. Ἐκτεταμένον πλακόστρωτον ἐκ μικρῶν σχετικῶς λίθων ἀνεκαλύφθη μετὰ τῆς προανακτορικῆς οἰκίας καὶ τῆς Νοτίας εἰσόδου τοῦ Ἀνακτόρου. Σημαντικὸν γεγονός ἀπετέλεσεν ἡ ἀνακάλυψις κλιβάνου μετὰ χοάνης καὶ ἀγωγῶν διοχετεύσεως τῆς φλογὸς καὶ δευτερευόντων συναφῶν ἐγκαταστάσεων σκωρία μετὰλλου, τεμάχιον με̄ ὑέλωσιν φαγεντιανῆς καὶ κατὰ χώραν κεραμεικὴ σχετίζονται με̄ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς βιοτεχνικῆς ταύτης ἐγκαταστάσεως. Ὁ κλίβανος ἀνεσκάφη περαιτέρω ὑπὸ τῆς Ἀγγλ. Ἀρχαιολ. Σχολῆς. Καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ξενῶνος (Καραβάν Σερᾶϊ) διεσαφήθησαν πλεῖστα ὄσα σημεῖα, μάλιστα τοῦ δωματίου τῶν θερμῶν λουτρῶν, ὅπου διεσαφήθη ἡ ἐσχάρα, τοῦ ἀντερεισματικοῦ τοίχου βορείως τῆς Τυκτῆς Κρήνης καὶ τῶν συνεχόμενων διαμερισμάτων. Ἡ ἐπαναχρησιμοποίησις τοῦ τελευταίου τούτου τμήματος κατὰ τὴν ΥΜΙΙΒ περίοδον ἀπεδείχθη ἐκ τῆς κεραμεικῆς, ἀφθόνου μάλιστα κατὰ τὴν βάσιν τοῦ ἀντερεισματικοῦ τοίχου, καὶ ἐκ τῶν διπλῶν ἐπαλλήλων πλακοστρώτων. Διεσαφήθη ἐπίσης τὸ σύστημα τῶν ἀποχετευτικῶν ἀγωγῶν.

Ἐκ Κνωσοῦ προέρχονται, τυχαίως ἀνευρεθέντα, μικρὸν μαρμαρίνον ἀγαλμάτιον ἀνδρὸς με̄ ἱμάτιον ἀφῆνον ἀκάλυπτον τὸ στήθος, καὶ ἐπίχρυσος δακτύλιος ρωμαϊκῶν χρόνων με̄ παράστασιν κεφαλῆς ἀνδρὸς κατὰ κρόταφον.

Εἰς τὴν περιοχὴν Πόρου Ἡρακλείου, πρὸς τὸ ἐκεῖ λατομεῖον, ἀνευρέθησαν δύο χαλκαῖ περόναι καταλήγουσαι εἰς ἄγκιστρον. Εἰς ἄλλο σημεῖον τῆς αὐτῆς περιοχῆς περισυνελέγη μεγάλη ἀμφικέφαλος σφῦρα, ἐλλιπῆς κατὰ τὸ ἦμισον.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀρχανῶν, κατὰ τὴν Β εἰσοδον τοῦ χωρίου εἰς θέσιν Φυθιές, περισυνελέγη τμήμα εἰδωλίου, τὸ ὁποῖον ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι τὸ ἐλλεῖπον ἀπὸ τὸν γεωμετρικὸν οἰκίσκον - ἱερὸν τῆς Συλλογῆς Γιαμσλάκη - συμπληρώνει τὴν ἐπὶ τῆς στέγης του ὁμάδα τῶν δύο ἐπισκοποῦντων, ἀλλὰ τὸ σημαντικώτερον εἶναι ὅτι ἐβεβαιώθη οὕτω ὁ τόπος εὐρέσεως τοῦ λίαν σημαντικοῦ τούτου ἀντικειμένου. Εἰς τὸν αὐτὸν χώρον ἀνευρέθη καὶ μικρὰ μαρμαρίνη χεῖρ κρατοῦσα φιάλην. Εἰς θέσιν Τζαμί τῆς αὐτῆς κωμοπόλεως περισυνελέγη

σαν τμήμα λιθίνου τριπτηρός, ἄωτα κύπελλα καὶ τμήμα μεγάλου ἀγγείου μὲ παχεῖαν ταινίαν. Νοτίως αὐτῆς καὶ εἰς θέσιν Λάκκος περισυνελέγη χαλκοῦν ζώδιον καὶ σμίλη, ἐνῶ εἰς θέσεις Φουρνὶ καὶ Λούματα ἀνά ἓν χαλκοῦν ἐγχειρίδιον.

Τὸ οἰκόπεδον ἐνθα ἐγένετο πέρυσιν ἢ ἀνασκαφῆ τοῦ κ. Μαρινάτου ἐξηγοράσθη.

Εἰς τὴν περιοχὴν νοτίως τοῦ Βαθυπέτρου περισυνελέγη ὑπὸ τοῦ φύλακος μέγα ποσὸν ὀστράκων ΥΜΙΙΙ περιόδου, προερχόμενον ἐξ οἰκοδομήματος κειμένου πρὸς νότον τοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγ. Μαρινάτου ἀνασκαφέντος μεγάρου.

Βορείως τοῦ Ἀρχαλοχωρίου, εἰς θέσιν Πάνω Καλύβες, ἀνευρέθησαν γεωμετρικαὶ κάλπαι, συνοδευόμεναι ὑπὸ τριῶν ἀρυβάλλων. Εἰς θησαυρὸς νομισμάτων ἀνευρέθη εἰς τὸ χωρίον Ἀποῖνι, τοῦ ὁποίου τὰ νομίσματα ἀτυχῶς διεσκορπίσθησαν. Χαλκοῦν εἰδώλιον Ἐρμοῦ φέροντος κηρύκειον ἀνεκαλύφθη εἰς τὸ χωρίον Μητροπόλις. Εἰς ὄξυπύθμενος ἀμφορεὺς περισυνελέγη εἰς τὸν ὄρμον τῶν Ματάλων.

Σημαντικὸς θησαυρὸς χαλκῶν ἐργαλείων καὶ ὄπλων, ἄριστα διατηρημένων, ἀνεκαλύφθη εἰς θέσιν Ἀσπρολίβαδα τῆς περιοχῆς Ροτασίου (ἀρχ. Ρυτσιασοῦ). Ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν σμιλῶν, ἐννέα κοπέων διαφόρων διαμετρημάτων, τεσσάρων πελέκεων διστόμων, ἐλλειψοειδοῦς σκυτοτομέως, πρίονος καὶ αἰχμῆς δόρατος. Εἰς τὴν περιοχὴν διακρίνονται λείψανα οἰκημάτων, ἀνηκόντων, φαίνεται, εἰς τὸν ἐκεῖ μινωικὸν συνοικισμόν.

Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Τυμπακίου ἀνεκαλύφθησαν τρεῖς τάφοι, ἐλληνορρωμαϊκῶν, ὡς φαίνεται, χρόνων, μήκους 3 μ. καὶ πλάτους 0,35 μ, τὰ τοιχώματα τῶν ὁποίων ἀπετελοῦντο ἐκ κεράμων ὀρθίως τοποθετημένων· πλὴν τῶν ὀστῶν οὐδὲν ἕτερον ἀνευρέθη. Ὁ φύλαξ Ἀγ. Τριάδος ἐσημείωσεν ἐκεῖ πλησίον λείψανα οἰκιῶν μὲ ὄστρακα καμαραϊκά. Μία ἐπιγραφή περισυλλεγεῖσα εἰς τὴν περιοχὴν Καμηλάρη, προέρχεται ἐξ ἀφιερώματος τοῦ Τ. Ἰουλίου Πάρμωνος εἰς τὴν Ἀρτέμιδα. Παρὰ τὸ χ. Ἀσίτες ἀνεκαλύφθη ὑδραγωγεῖον ἐκ μεγάλων στερεῶν πηλοσωλήνων, τῶν ὁποίων εἰς ἰδιώτης ἐξήγαγε περὶ τὰ δέκα τεμάχια· ἐν τούτων φέρει τετυπωμένην τὴν ἐπιγραφὴν ΟΥΑΡΟΝΤΟC.

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Σαμπᾶ, θέσιν Πύργος, περισυνελέγησαν ὑπὸ ἀρχαιοκαπήλου διάφορα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα κατεσχέθησαν. Ταῦτα εἶναι πεπιεσμένος κύλινδρος μὲ παράστασιν ρόμβων, διάφορα ὀλίγον σημαντικὰ ἐξαρτήματα ἢ περίαπια, τροχαλιοειδὲς λίθινον ἀντικείμενον, βελόνη χαλκῆ κλπ. Ἐκ τῆς αὐτῆς περιοχῆς προέρχονται λίθινος λύχνος, τεμάχιον ὠραίου λιθίνου ἀγγείου μὲ ραβδωτὰ χεῖλη καὶ τροπιδωτὸν σῶμα, τεμάχια πίθου κ.ἄ. Κατὰ χώραν διακρίνονται κτήρια μινωικὰ ἐκ μεγάλων λίθων.

Ἐξ Αὐλῆς Πεδιαάδος, θέσιν Μιγγιλίσι, προῆλθεν εὐμεγέθης σκαρβαῖος μὲ ἱερογλυφικὰ διακοσμητικὰ σημεῖα, ἄριστα διατηρούμενος, ἀνήκων πιθανῶς εἰς τὸν Ζ' π. Χ. αἰῶνα. Ἐπὶ τόπου διακρίνονται κτήρια. Πολλὰ τῶν ὀστράκων εἶναι ΥΜΙΙ πίθων.

Εἰς θέσιν Χαλέπα τοῦ Ἀγ. Μύρωνος ἀνευρέθη ἀξιόλογον πήλινον εἰδώλιον καθημένης θεᾶς μὲ φιάλην ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ κεφαλὴ ἐξ ἀρχαίου εἰδώλιου. Πήλινον ζώδιον περισυνελέγη ἐν Τυλίσῳ ὑπὸ τοῦ φύλακος.

Ἐκ τῆς περιοχῆς Σχινᾶ Μεραμβέλλου, θέσις Μωρονικήτα, προέρχεται κομψὸν ΥΜΙΙΙ διακόσμητον προχοῖδιον.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παχυάμμου περισυνελέγησαν δύο ἐνδιαφέροντες μεσομινωικοὶ ταφικοὶ πίθοι, εἷς μὲ μεγάλα σταυρόσχημα ἄνθη καὶ ὁ ἕτερος μὲ

σχοινοειδῆ διακόσμησιν ὀριζοντίως καὶ λοξῶς διατεταγμένην. Ἄλλος πίθος τετράωτος, μικρὸς τὸ σχῆμα ἀλλὰ λίαν κομψός, διακοσμούμενος μὲ ἐξίτηλον διακόσμησιν μιμουμένην στολίδωσιν (ripple) περιουνελέγη εἰς θέσιν Ἀκονίζι Καβουσίου.

Τρεῖς ὀξυπύθμενοι ἀμφορεῖς ἠλιεύθησαν ὑπὸ ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου τρία μίλια ΒΑ τῆς νησίδος Ψύρρας.

Ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς Σητείας ἀνευρέθη ἐπὶ τῆς ἀμαξιτῆς παρὰ τὸ Νοσοκομεῖον ὁδοῦ ΥΜΙΙΙ τάφος μετὰ λουπηροειδοῦς σαρκοφάγου ἣτις ἀναστρόφως τεθεῖσα ἐκάλυψε συνεπτυγμένον νεκρὸν ψευδόστομος ἀμφορεὺς καὶ φυσικὸς τρίτων συνώδευον τὴν ταφήν. Παρὰ τὴν Ἀγ. Φωθιὰν Σητείας ἀνευρέθη περίεργον ἀντικείμενον μορφῆς πέπονος, φέρον ἐπ' αὐτοῦ χαρακτὸν ἰχθύν. Ὅμοιον ἀκόσμητον περιουνελέγη ἐν Πραισῶ. Ἐκ τῆς αὐτῆς περιοχῆς προῆλθον χαλκοῦς διπλοῦς πέλεκυς καὶ μαχαίριον ἑλαφρῶς κυρτόν.

Ἐκ Παλαικάστρου προέρχεται μικρὸν ἐξάρτημα ἐξ ἀνοικτοῦ ὑποπρασίνου στεαίτιου, παριστῶν ὀκλάζοντα πίθηκον φέροντα τὰς χεῖρας εἰς τὸ πρόσωπον. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἠγοράσθησαν νεολιθικὸς μονόστομος πέλεκυς ἐκ πρασίνου λίθου, λίθινον σκεῦος μὲ ὀπὴν εἰς τὸν πυθμένα, διακοσμούμενον ἐξωτερικῶς μὲ γλυφὰς τριγωνικὰς καὶ ὀρθογωνίας. Ἄλλος νεολιθικὸς μονόστομος πέλεκυς μὲ ἐγκοπὴν ἀνευρέθη ἐν Κάτω Ζάκρω. Δύο χαλκαῖ σμίλα ἀνευρέθησαν ἐν Ζήρω.

Αἱ πλείονες ἀρχαιότητες τῆς περιοχῆς Σητείας περιουνελέγησαν μερίμνη τοῦ ἐκ Σητείας Ἐμμ. Φυγετάκη, ὅστις ὑπέδειξε δι' ἀναφορὰς του εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας ὀλόκληρον σειρὰν ἀρχαιολογικῶν χώρων, ἵνα ἀνασκαφοῦν ἐν καιρῶ.

Τὰ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας περιουλλεγόμενα ἢ ἀπλῶς σημειούμενα κινητὰ ἢ ἀκίνητα ἀρχαῖα βεβαίως ἀποτελοῦν μικρὸν μόνον μέρος τῶν συνολικῶς κατὰ τύχην ἀνευρισκομένων, τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα καταστρέφονται ἢ ἀπεμπωλοῦνται. Τὰ διατιθέμενα διὰ τὴν περίσωσιν των μέσα εἶναι μηδαμινὰ καὶ ἡ διάθεσις τῶν μικρῶν κονδυλίων γίνεται μὲ μεγάλην ἄργοπορίαν. Εἶναι ἀνάγκη ὅπως τὸ συντομώτερον μελετηθῆ τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς τύχης τῶν ἀρχαιοτήτων.

N. ΠΛΑΤΩΝ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

Ἡ Ἀγγλικὴ Σχολὴ προέβη εἰς ἀνασκαφικὰς ἐρεῦνας ἐν τῇ περιοχῇ Κνωσοῦ. Παρὰ τὴν ὀπλοθήκην ΒΔ τοῦ ἀνακτόρου, παρὰ τὸν λεγόμενον Βασιλικὸν Δρόμον, ὅστις συνδέει τὸ θέατρον πρὸς τὸ Μ. Ἀνάκτορον, ἐγένετο βαθυτάτη δοκιμὴ, παρὰ τὸν χώρον, ὅθεν διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Ἐδανς εἶχον ἔλθει εἰς φῶς πινακίδες. Ἡ δοκιμὴ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἄλλων τοιούτων. Εὑρέθησαν μόνον δύο μικρὰ τεμάχια εἰς βαθὺ στρῶμα.

Ἐναντι τοῦ ὡς ἄνω χώρου νοτίως τοῦ Βασιλικοῦ Δρόμου ἠρουνήθησαν λείψανα οἰκιῶν γειτονικῶν πρὸς τὴν Οἰκίαν τῶν Τοιχογραφιῶν. Τὰ λείψανα παρουσιάζουν φάσιν ΜΜ ΙΙ, ΜΜ ΙΙΙ, καὶ ΥΜ Ι - ΙΙ. Ἐντὸς συνεχομένου χώρου καὶ πιθανῶς ἀνήκοντος εἰς τὸ αὐτὸ οἰκοδόμημα ἐγένετο σημαντικὸν εὑρημα ἑλεφαντίνων τεμαχίων. Ταῦτα περιλαμβάνουν μίαν θαυμασίαν χεῖρα πιθανῶς ἀκρο-